

HATANPÄÄN ALUE / PESULARAKENNUS (P) Rakennushistoriallinen selvitys

Arkkitehtitoimisto Seija Hirvikallio 2016

Sijaintipiirros. Pesularakennus sijaitsee Pyhäjärven rannassa.

Ilmakuva.

Selvityksen tilaaja
Selvityksen laatija

Tampereen kaupunki Tilakeskus Liikelaitos / hankearkkitehti Kirsti Hankela
Arkkithtitoimisto Seija Hirvikallio / arkkitehti Seija Hirvikallio
2016

HATANPÄÄN ALUE / PESULARAKENNUS, tunnus P
Rakennushistoriallinen selvitys

Sisältö

Yleistiedot	4
ALKUPERÄINEN SUUNNITELMA	4
Julkisivut	4
Sisätilat	4
VUODEN 1934 LAAJENNUS	7
VUODEN 1986 PERUSKORJAUS	10
PESULARAKENNUKSEN NYKYTILANNE	10
PESULARAKENNUKSEN RAKENNUSHISTORIALLISET ARVOT	10
Lähteet	11
LIITTEET	
NYKYTILANNEPOHJAT	12
VALOKUVAT	13
AIKAKERROSTUMAT	22

Hatanpään alue / Pesularakennus (P)

Yleistiedot

Kiinteistötunnus	XXII (122) /9903/0
Osoite	Hatanpääkatu 8, 33100 Tampere
Rakennusvuosi	1800-luvun lopulla (?), laajennus 1934. Rakennus näkyy 1900-luvun alussa laaditussa asemapiirroksessa.
Arkkitehti	Ei tiedossa, laajennus arkkitehti Bertel Strömmer.

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Hatanpään kartanon pesularakennus

Nykyinen käyttötarkoitus: taiteilijoiden työhuonerakennus

Tunnus P

Sijainti alueella: pesularakennus sijaitsee Hatanpään alueen pohjoisreunalla, Pyhäjärven rannassa. Rakennus rajautuu veteen ja pohjoisivulla johtavat portaavat suoraan Pyhäjärveen.

Tilastotiedot

Ei tiedossa.

Suojelutilanne: Rakennus on suojeltu asemakaavalla, sr7: Kulttuurihistoriallisesti arvokas ja kaupunkikuvan säilymisen kannalta tärkeä rakennus. Rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy.

ALKUPERÄINEN SUUNNITELMA

Julkisivut

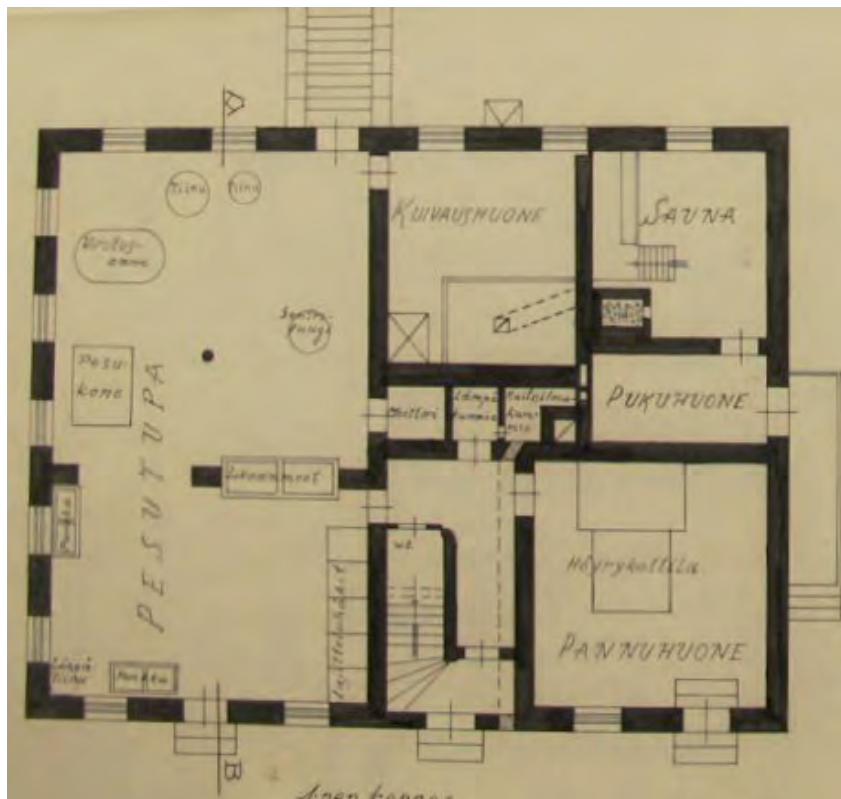
Punatiilinen pesularakennus rakennettiin yksikerroksiseksi. Ullakon päätyikkunoiden alareunassa ja räystään alla kulkevat muuratut tiilikoristelivat. Länsipäädyssä oli 5 kpl T-mallista ikkunaa, joiden avautuvat ikkunat oli jaettu jakopuitteilla kolmeen osaan ja yläikkuna kahteen osaan. Ullakko-päädyssä oli neljä kaari-ikkunaa ja keskellä suuri kaari-ikkuna. Näiden ikkunoiden avautuvat ikkunat oli jaettu kahteen osaan jakopuitteella ja yläosan kaari-ikkunat kahteen osaan.

Itäpäädyssä oli pääkerroksessa ovi keskellä julkisivua ja ullakolla länsipäädyn kaltaiset ikkunat. Eteläjulkisivussa pihan puolella oli kolme sisäänkäyntiä ja kolme ikkunaa. Pohjoisjulkisivussa, Pyhäjärven puolella oli korkeat järveen johtavat graniittiportaavat ja viisi isoa ikkunaa. Lappeissa ei ollut ullakkoikkunoita. Alkuperäinen vesikate oli huopakate.

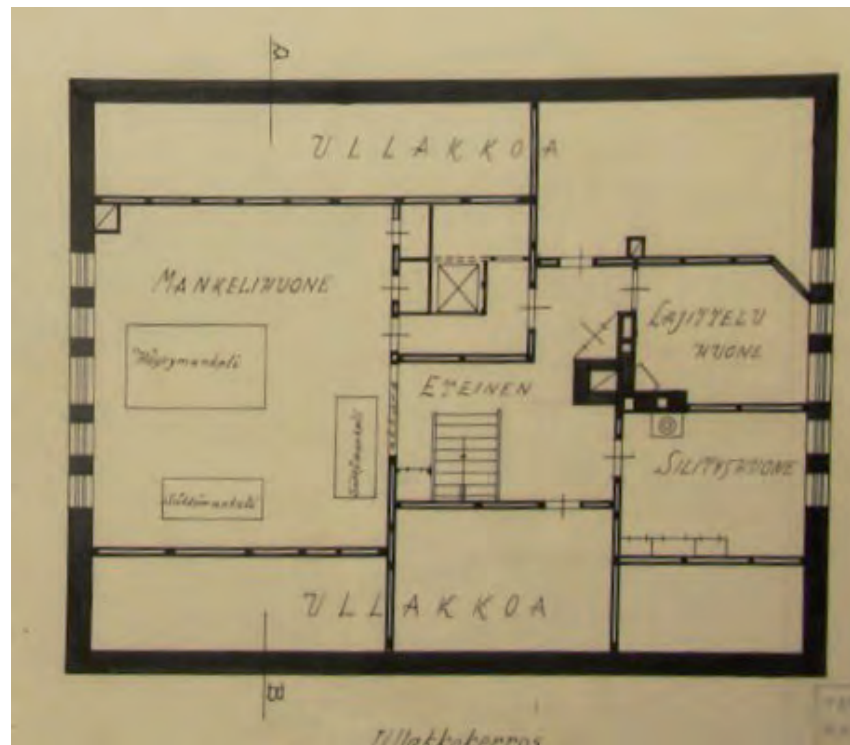
Sisätilat

Pääkerroksessa oli pesutupa, jossa olivat lajitteluhäkit, likoammeet, pesukone, virusamme ja tiinuja 2 kpl. Pesutuvasta oli ovi kuivaushuoneeseen. Keskellä pääkerrosta oli eteinen, josta oli käynti pannuhuoneeseen ja ullakolle. Pannuhuoneeseen oli myös oma ulko-ovi. Päädyssä oli käynti saunan pukuhuoneeseen ja löylyhuoneeseen.

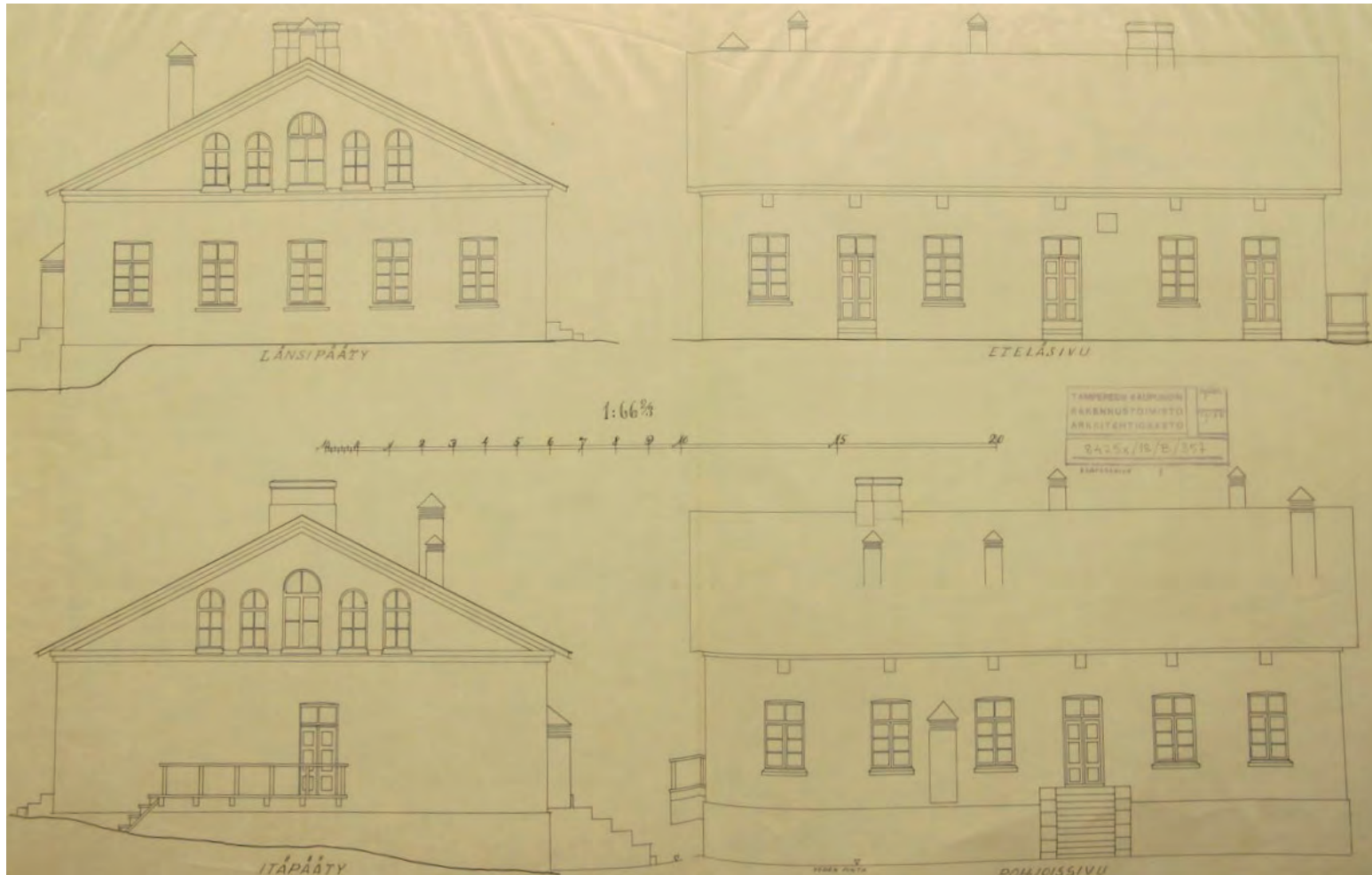
Ullakolla oli mankelihuone, jonne oli sijoitettu höyrymankeli ja kaksi säkki-mankelia. Ullakkoaulasta oli käynti myös silityshuoneeseen ja lajitteluhuoneeseen. Pohjois- ja eteläsiivuilla oli sivu-ullakot.

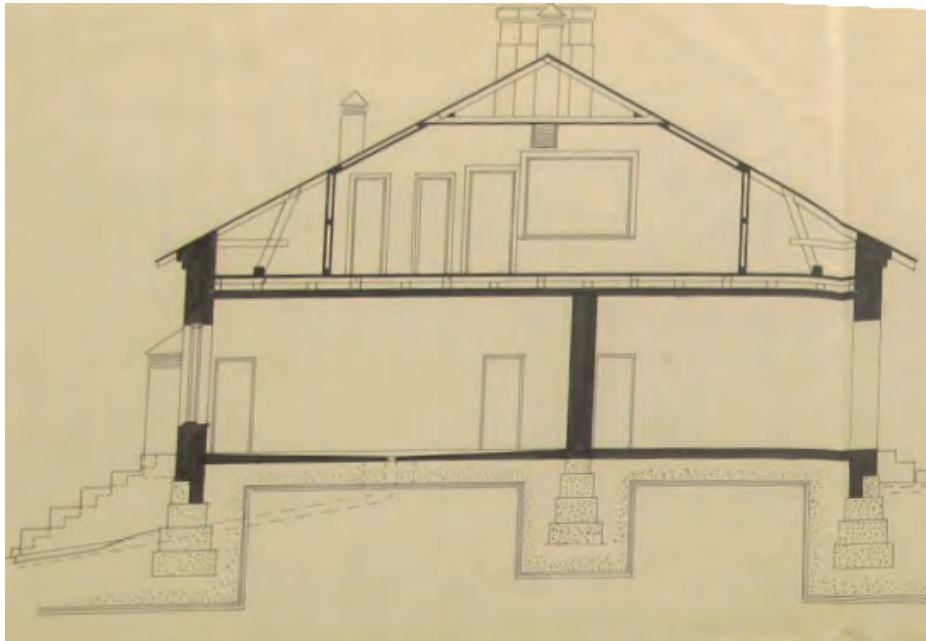
Alkuperäinen pääkerroksen pohjapiirros.

Ullakkokerroksen alkuperäinen pohjapiirros.

Alkuperäiset julkisivut.

Leikkaus.

VUODEN 1934 LAAJENNUS

Arkkitehti Bertel Strömmer suunnitteli pesularakennuksen laajennuksen vuonna 1934. Laajennuksen yhteydessä rakennusta pidennettiin 20 metriä. Yksityiskohdiltaan laajennus tehtiin alkuperäisen pesularakennuksen detailjien mukaisesti. Arkkitehtonisissa yksityiskohdissa on havaittavissa funktionalismin piirteitä.

Alkuperäisen rakennusselityksen mukaan perustukset tehtiin säästöbetonista ja maan ja perusmuurin väliin sullottiin puhdasta karkeaa soraa 25 cm paksuinen kerros. Jalusta tehtiin vahvempiseoksisesta betonista. Sokkelin pintaan tehtiin juovat kk 5 cm. Ulkoportaat tehtiin raudoitettusta betonista. Seinät muurattiin vanhan osan tapaan.

Pääkerroksen permantoholvi tehtiin yksinkertaisena ylälaattapalkistona. Pääkerroksen kattoholvi tehtiin tavallisena laatikkoholvina ja siihen asennettiin 25 cm:n koksikuonatäyte. Kattotuolit tehtiin puusta.

Sisäkatot jätettiin rappaamatta ja sisäseinät rapattiin kalkkilaastilla. Puuikunat ja ovet tehtiin puusepäntyönä ja ne vernissattiin.

Uudet sisälattiat tehtiin lattiaholvin päälle. Holvin päälle asennettiin bitumilla tiivis insuliittikerros, jota siveltiin bitumilla myös päältä. Sen päälle valettiin 5 cm paksu betonilaatta, jonka päälle tehtiin lihavasta sementtilaastista teräshiomalla 2 m²:n suuruisia ruutuja. Jako tehtiin sinkkilistoilla. Ullakoporras rakennettiin teräsbetonista. Sen lämpöeristys tehtiin insuliittikerroksilla.

Rakennuksen ilmastointi hoidettiin ilmatorvilla. Mankeli- ja silityshuoneeseen johdettiin ilma ullakolle sijoitetun lämmityslaitteen kautta. Höyrymankelin ja pikaprässien yläpuolelta johdettiin poistoilma muuratulla torvilla katolle.

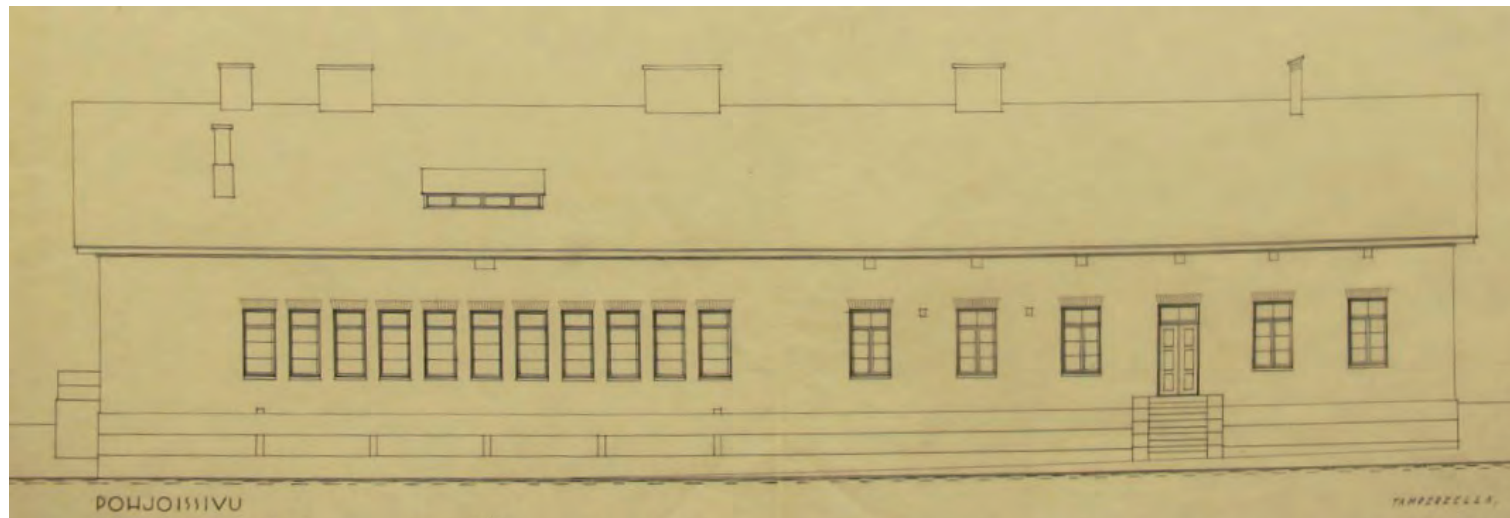
Ullakolle tehtiin lämpöeristettyjä huoneita.

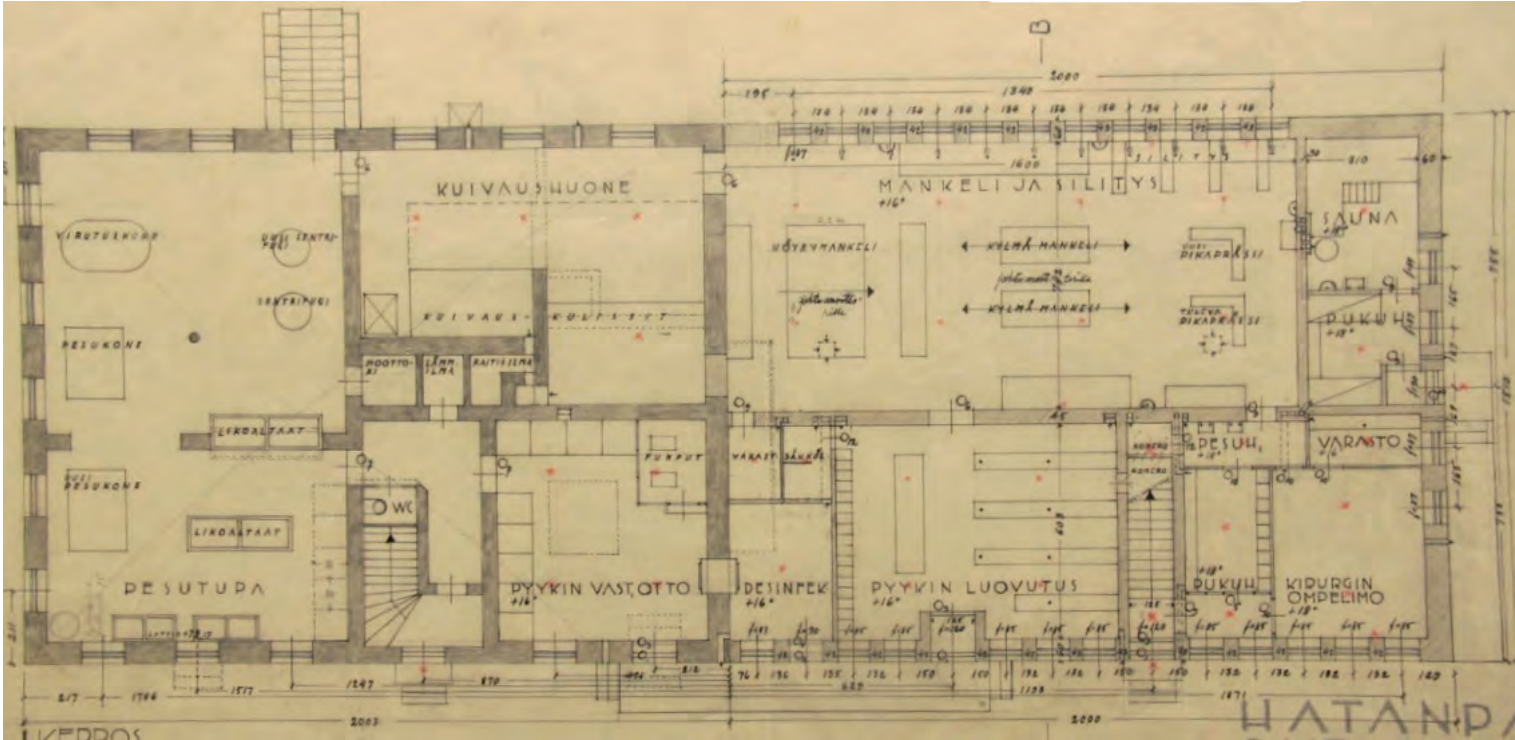
Vanhaan osaan sijoitettiin pesutupa, kuivaushuone ja pyykin vastaanotto. Ullakkoportaan alle rakennettiin wc. Kolme sisäänkäynnistä ummistettiin yksi ja yhden paikalle Strömmer suunnitteli uuden peilioven.

Laajennusosaan sijoitettiin mankeli- ja silityshuone, jonne asennettiin höyrymankeli, kylmämankeli ja pikaprässi. Itäpäädyssä olivat sauna pukuhuoneineen, kirurgin ompelimo puku- ja pesutiloineen. Keskellä runkoa olivat pyykin luovutus ja desinfektiohuone.

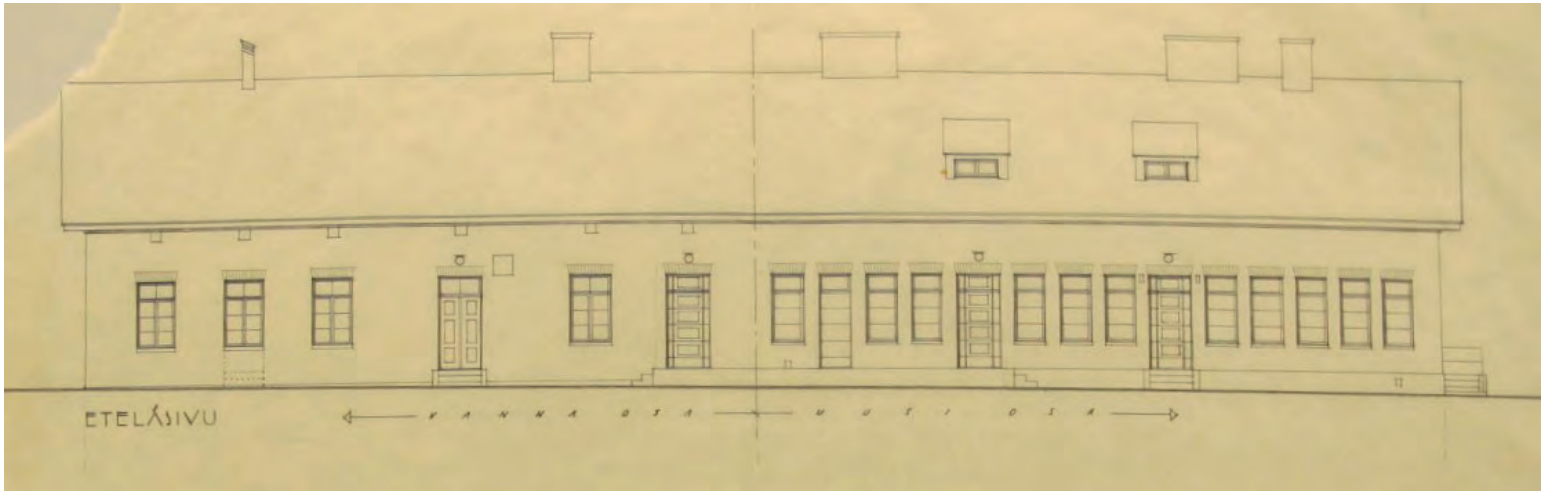
Laajennuksen ikkunat Strömmer suunnittelu kapeiksi suorakaiteen muotoisiksi ikkunoiksi, joissa oli yläikkunat ja kolmella jakopuitteella jaettu alaosa. Ulko-ovet olivat peiliovia. Vesikaton lappeisiin sijoitettiin kolme lapeikkunaa.

Julkisivu vuodelta 1934 Pyhäjärvelle, pohjoiseen. Bertel Strömmer laajensi rakennusta itään (piirustuksessa vasemmalle). Laajennuksen ikkunat poikkeavat vanhoista, alkuperäisistä ikkunoista.

Bertel Strömmenin pohjapiirros vuodelta 1934.

Julkisivu etelään vuodelta 1934.

VUODEN 1986 PERUSKORJAUS (arkkitehti Jukka Hagman)

Pesularakennus muutettiin vuonna 1986 taulu- ja veistoskonservointitiloiksi. Pääkerroksen vanhimpaan osaan sijoitettiin puutyöhuone, pinnoitetyöt, taulu- ja veistoskonservointi ja varastotiloja. Strömmerin laajennukseen sijoitettiin tekstiilikonservointi ja osa taulu- ja veistoskonservointia, tekstiilien pesu, kuivaushuone, toimisto/arkistohuone ja varastotiloja.

Ullakolle rakennettiin yksittäisiä työhuoneita. Ullakolle johtaa puuporras.

Nykyisin pesularakennuksessa on pääkerroksessa suuri näyttelytila ja taiteilijoiden työ- ja verstastiloja.

PESULARAKENNUKSEN NYKYTILANNE

Kaikkiin yksittäisten taiteilijoiden työhuoneisiin ei ollut pääsyä valokuvuspäivänä.

Vanhan osan päädyssä on taiteilijan työhuone. Lattia on lautalattia, Katto on vanha kappaholvikatto. Seinät ovat tasoitettut. Uudemman osan lattiat ovat maalattuja betonilattioita, seinät tasoitettuja ja maalattuja. Katot ovat maalattuja betonikattoja, joissa laudoituspinta on näkyvissä. Wc-tilojen lattioissa on kuusikulmainen keraaminen laatta. Osa sisätiloista on melko hyvässä kunnossa, osa vaatii pintojen peruskorjaamista. Käyttäjän mukaan pohjakerroksen lattiat ovat kylmiä, erityisesti entisessä mankeli- ja silityshuoneessa.

Vanhan osan ullakkoaulan seinissä ja katossa on puupanelointiverhoilu. Portaan suojakaide on puinen ristikkokaide. Lattia on lakattu lautalattia.

Vanhat ovet ovat puupeiliovia.

Strömmerin laajennuksen puupeiliovissa on 5 vaakapeiliä ja vanhan osan peiliovissa on neljä pystypeiliä ja keskellä yksi vaakapeili. Ikkunat ovat todennäköisesti alkuperäisiä ikkunoita ja ne on kunnostettavissa. Lappeiden ullakkoikkunat kaipaavat uusimista.

Julkisivujen tiilisaumat ovat hauraita ja syvässä. Niiden kunnostaminen on ajankohtaista. Sisäänkäyntikatokset terästolpat ovat ruostuneet ja peltikaton maalipinnoista on maali irronnut. Pyhäjärven puoleisessa julkisivussa on graffitteja.

PESULARAKENNUKSEN RAKENNUSHISTORIALLISET ARVOT

Pesularakennus on suojeltu asemakaavalla. Käytännössä se tarkoittaa julkisivujen suojelua. Asemakaavan suojelumerkintä on perusteltu jatkossakin. Rakennus edustaa osittain Hatanpään alueen vanhimpia rakennuksia. Lisäksi arkkitehtonisiksi arvoiksi voidaan laskea hyvin säilynyt alkuperäinen julkisivun osa ja arkkitehti Bertel Strömmerin laajennus, joka pääosin noudatteli vanhan osan detaljeja, mutta ikkunoiden muodossa ja puitejaossa on nähtävissä funkkiksen tyyli, joka oli jo nähtävissä 1930-luvun alkupuolella.

PERUSKORJAUSTAVOITTEITA

Julkisivujen kunnostamista ja alkuperäisten detaljien esiintuomista tulee harkita. Maalattu teräspeltikatto kaipaa uusimista ja sen uusimisen yhteydessä tulee harkita kattoikkunoiden uusimista alkuperäisen mallin mukaisesti. Ikkunat ovat kunnostettavissa.

Sisätilojen suuret salitilat ovat hienoja ja ne tulee säilyttää alkuperäisen kokoisina ja näkymät Pyhäjärvelle tulee säilyttää. Muuten sisätilojen kunnos-

tuksen yksityiskohdissa on mahdollista noudattaa moderneja rakentamistapoja ja materiaalinkäyttöä.

Kylmien lattioiden lisälämmöneristämistä tulee tutkia.

Lähteet

Arkistopiirustukset

Tampereen Tilakeskus Liikelaitos

Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Valokuvat

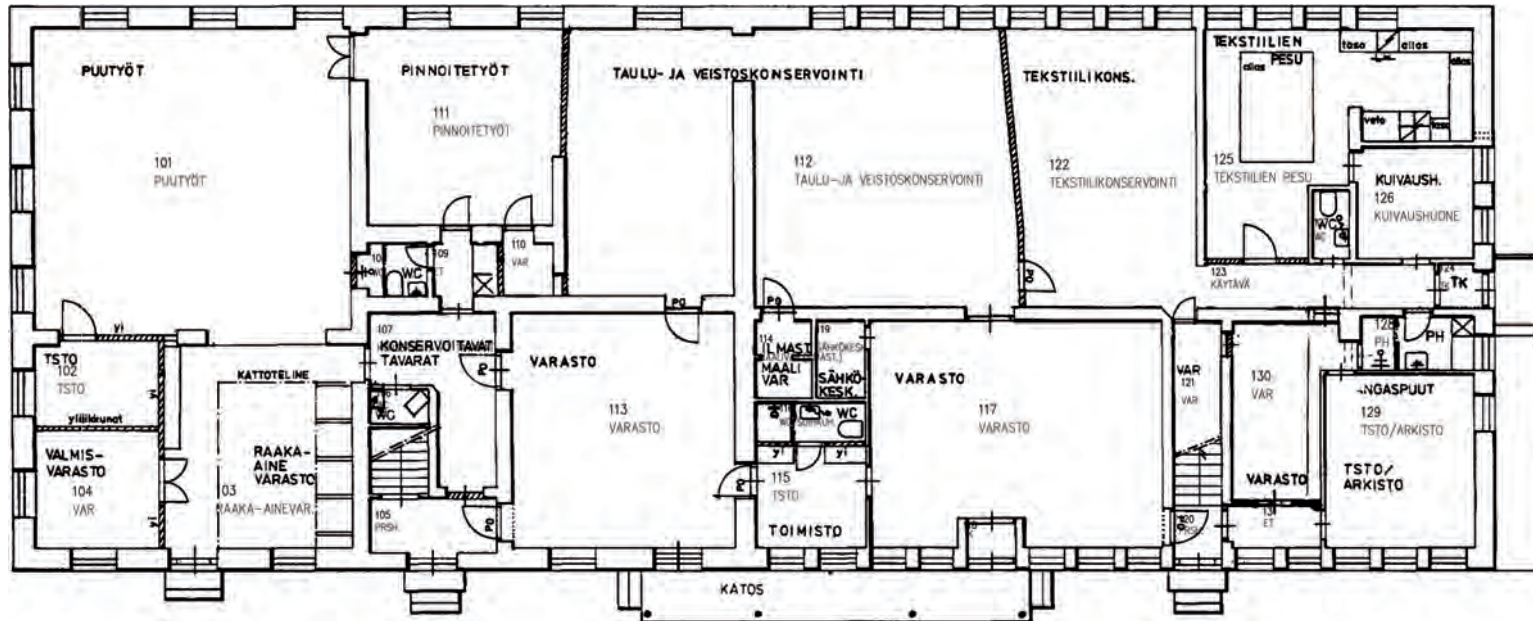
Nykytilannevalokuvat

Seija Hirvikallio

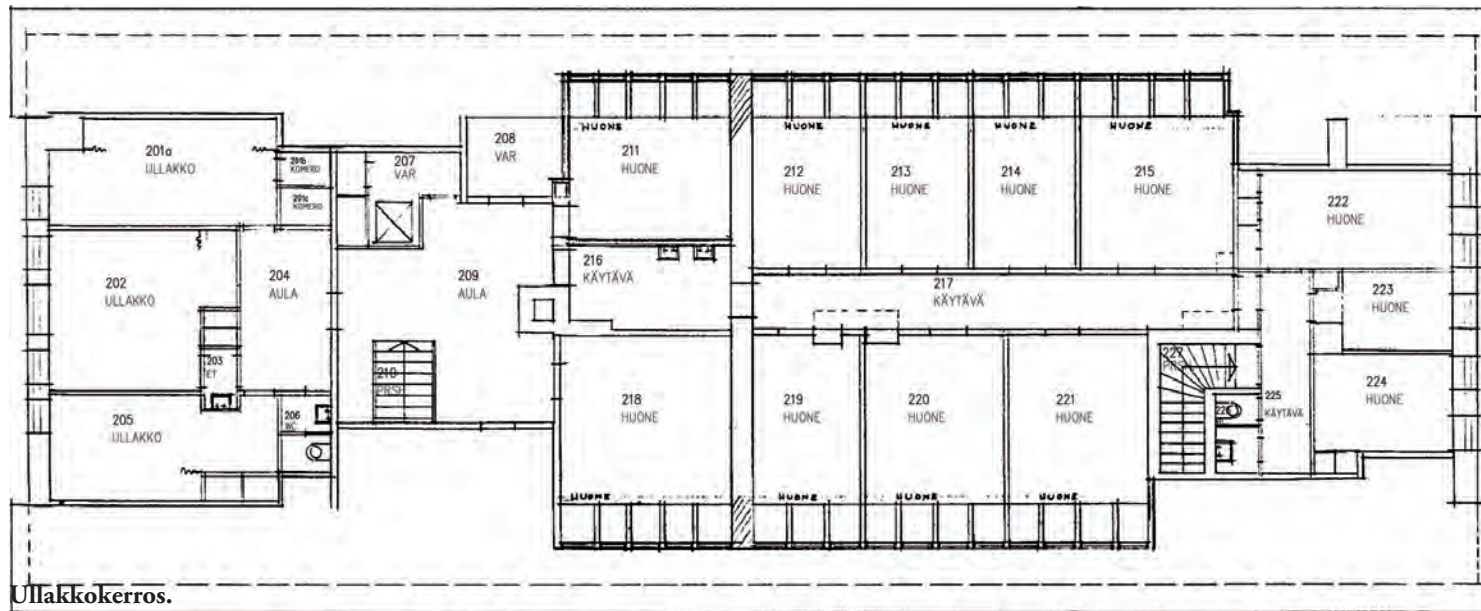
Haastattelut

Jari Ojanen, Hatanpään huolto

POHJAPIIRROKSET / NYKYTILANNE

Pääkerros

Ullakkokerros.

VALOKUVAT

1. Julkisivu lähestymissuuntaan, itään.
2. Julkisivu länteen.
3. Ikkunarivi eteläjulkisivussa.
4. Pyhäjärveen päättyvät portaat pohjoissivulla.

1

2

3

4

1.-2. Sisäänkäyntika-
toksen rakenteet ovat
ruostuneet.
3. -4. Ullakkoikkunat
vesikatolla. Vesikaton
maalipinnat irtoavat
alustasta.

Vasemmalla: sokkelin kuviointi on Bertel Strömmerin suunnittelema. Tiilimuurauksen saumaukset ovat syvennyksissä ja paikoitellen huonossa kunnossa.

Ylhäällä: Länsipäädyn sokkelin tuuletusaukkoja on muurattu umpeen.

1

2

3

4

5

1. Bertel Strömmerin laajennuksen ikkunatyyppi.
2. Alkuperäinen ikkuna.
3. Strömmerin ulko-ovi vuodelta 1934.
4. Alkuperäiset ullakkokerroksen ikkunat.
5. Alkuperäinen ulko-ovi.

1

2

3

4

1. Alkuperäinen kappaholvikatto pohjakerroksen työhuoneessa.
2. Eteisen kaariholvi.
3. Eteinen on varastotilana.
4. Aulan taukotila.

1

2

3

4

1.-3. Pohjakerroksen suuri työ- ja näyttelytila Strömmerin laajennuksessa.
4. Keittiö.

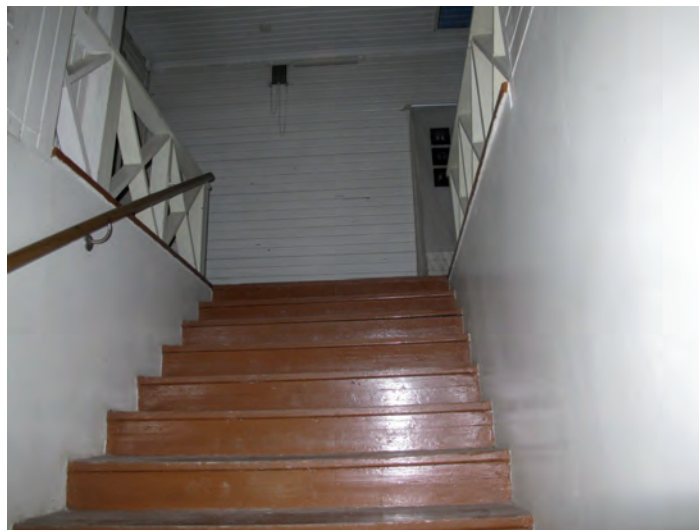
1

2

3

4

1. Varastotila.
2. Vanha lattialuukku.
3. Varastotila.
4. Ullakkoporras.

1

2

3

4

1. Ullakkooulu. Kaide ja taustan peiliövi ovat alkuperäisiä.
2. Puurakenteinen ullakkoporras.
- 3.-4. Alakerran työhuone vanhassa päädyssä.

1

2

3

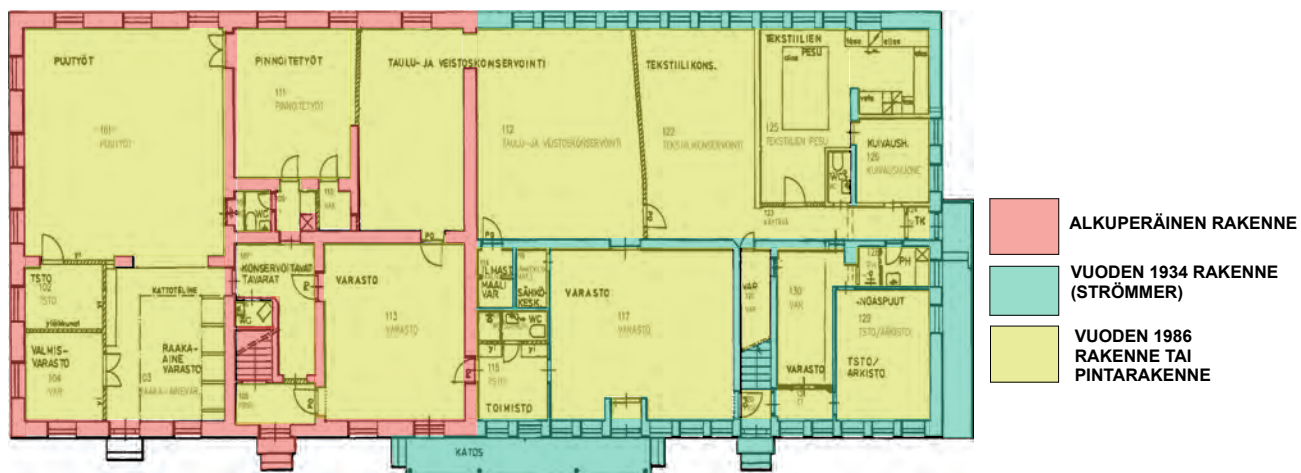
4

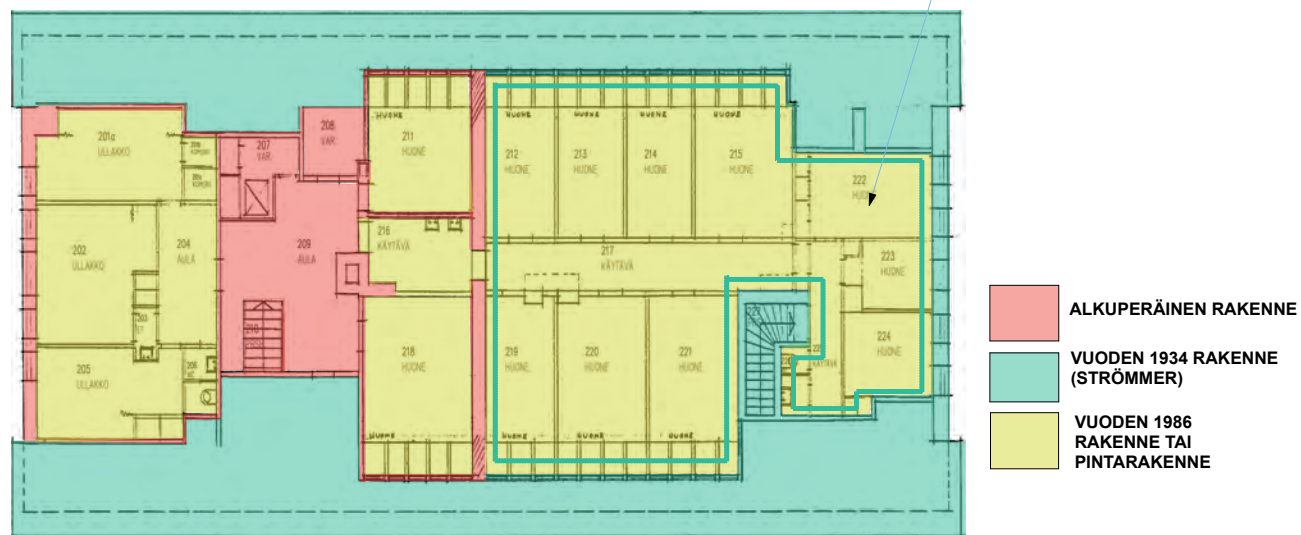
5

1. Työhuone.
2. Siivouskomero.
3. Käsienpesuallas.
4. Vanha kaatoallas.
5. Wc-tila.

AIKAKERROSTUMAT

ULLAKOLLE RAKENNETTIIN VUONNA 1934 LÄMPÖERISTETTYJÄ HUONEITA, MUTTA NIISTÄ EI OLE OLEMASSA PIIRUSTUSTA.

Vanha painovoimaisen ilmanvaihdon koristeellinen säleikkö on rikki ja sen takana on todennäköisesti linnunpesä.

